

NAČRT/USMERITVE
za
DOPOLNILNI POUK
MATERNIH JEZIKOV
in KULTUR
za pripadnike drugih jezikovnih
in kulturnih skupnosti
v Sloveniji

(DPMJK)

Avtorici: Dragica Motik, Melita Steiner
Ljubljana, marec 2012

Vsebina:

UVOD.....	3
ZAČETKI IN RAZVOJ DPMJK V SLOVENIJI	3
POGOJI ZA IZVAJANJE DPMJK.....	4
Organizacija pouka	4
Potrdila in pohvale o obiskovanju pouka.....	4
NAMEN DPMJK	4
Vzroki za obiskovanje DPMJK.....	4
Prednosti obiskovanja DPMJK	4
DEJAVNOSTI, KI DOPOLNJUJEJO POUK.....	5
KDO OBISKUJE DPMJK?	6
UČITELJI OZIROMA IZVAJALCI POUKA.....	7
Učitelji	7
Izvajalci pouka in njihovo usposabljanje za delo pri DPMJK	7
S kom naj učitelji in izvajalci DPMJK v Sloveniji sodelujejo?	8
KAKŠEN NAJ BO POUK IN DIDAKTIČNA NAČELA.....	8
O pouku.....	8
Splošna didaktična načela	8
Didaktična načela pri DPMJK.....	9
UČITELJEVO SPREMLJANJE POUKA VREDNOTENJE IN SAMOVREDNOTENJE	10
Listovnik	10
Samorefleksija učencev	10
Samorefleksija učiteljev.....	10
DOMAČE NALOGE PRI DPMJK.....	10
Zakaj domače naloge?	10
UČBENIKI IN OBUČBENIŠKA GRADIVA	11
SODELOVANJE UČITELJEV S STARŠI.....	11
Nasveti učiteljev DPMJK staršem.....	12
Sodelovanje staršev in učiteljev DPMJK pri dejavnostih, ki dopolnjujejo DPMJK.....	12
POSEBNOSTI DPMJK.....	13
Opismenjevanje učencev DPMJK.....	13
Na kaj naj bodo učitelji DPMJK še posebej pozorni?	13
PREDLOGI VSEBIN ZA POUČEVANJE V ODDELKIH DPMJK	14
Navodila učiteljem DPMJK	17
Učni načrti iz držav porekla	17
Prilagoditev vsebin učencem v skupini	17
JEZIKOVNI CILJI DPMJK	18
DRUGE USMERITVE.....	19

UVOD

Migracije so stalnica življenja. Ljudje so se preseljevali in se preseljujejo iz različnih vzrokov: gospodarskih, političnih, kulturnih in drugih. Tudi Slovenci so začasno ali za stalno odhajali po vsem svetu in na različne konce nekdanje skupne države Socialistične federativne Republike Jugoslavije. Enako se je dogajalo z drugimi narodi v bivši skupni državi; veliko se jih je preselilo v Slovenijo in po svetu.

Migrantske skupine so v državah, kamor so se priselile, in tudi v Sloveniji ustanovljale svoja društva. Namen teh društev je bil, pomagati pri ohranjanju maternega jezika in kulture. Svoja tovrstna prizadevanja so pripadniki drugih jezikovnih in kulturnih skupnosti usmerjali in še danes usmerjajo tudi na svoje potomce.

Jezikovne in kulturne skupnosti so skrbele in še sedaj skrbijo tudi za razvijanje pripadnosti svojemu narodu in kulturi, hkrati pa tudi za vključevanje v kulturo okolja, kjer živijo.

ZAČETKI IN RAZVOJ DPMJK V SLOVENIJI

DPMJK ima že polstoletno tradicijo v zahodnoevropskih državah (Nemčija, Švica, Švedska, Avstrija ...) in v prekomorskih državah (Avstralija, Severna in Južna Amerika ter Kanada).

Potreba po dopolnilnem pouku maternih jezikov in poznavanju izvorne kulture se je v Sloveniji pojavila po razpadu skupne države Socialistične federativne republike Jugoslavije. Takrat so se pripadniki drugih narodov, s katerimi smo živeli v skupni državi, »zavedli svojih korenin« in želeli ohraniti svojo narodno samobitnost. Po drugi strani pa se je pri nas število pripadnikov drugih jezikovnih in kulturnih skupnosti pomembno povečalo po vstopu Slovenije v Evropsko unijo. Republika Slovenija je dolžna poskrbeti za njihovo osnovno človekovo pravico, to je za možnost učenja maternega jezika in spoznavanje kulture porekla. Tako kot drugod po svetu se ta možnost tudi v Sloveniji uresničuje pri DPMJK. Prvi, ki so to možnost izrabili, so bili leta 1993 Makedonci, ki živijo v Sloveniji.

Njim so sledili še drugi pripadniki narodov iz nekdanje Socialistične federativne Republike Jugoslavije, pa tudi migranti iz držav Evropske unije in drugih. Tako kot povsod drugod po svetu tudi v Sloveniji pridejo pobude za DPMJK iz kulturnih društev različnih narodov v Sloveniji, veleposlaništev drugih držav pri nas, pa tudi od posameznih staršev.

Področje DPMJK vključuje jezikovne, kulturne, zemljepisne, etnografske in druge prvine. Z njimi na primeren način spodbujamo, razvijamo in ohranjamo narodno ter kulturno in jezikovno samobitnost.

Seveda pa je materni jezik vsake skupnosti osnovni inštrument, s katerim lahko uresničujemo cilje tega področja.

Skrb za DPMJK je v pristojnosti Ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport ter Zavoda Republike Slovenije za šolstvo.

Usmeritve so napisane v skladu z ugotovljenimi potrebami učiteljev, ki zaradi različnih okoliščin niso vedno učitelji po poklicu, ampak samo izvajalci pouka. Nastale so na podlagi dolgoletnih izkušenj in preverjanja v praksi.

Glede na vrsto dejavnosti, ki so ji namenjene, so samo ohlapen okvir. Natančnejšo opredelitev jezikovnih in drugih ciljev DPMJK določa z učnim načrtom za posamezni jezik država, od koder izhajajo migranti v Sloveniji.

POGOJI ZA IZVAJANJE DPMJK

V Sloveniji je DPMJK prostovoljen in za udeležence brezplačen. Omogoča ga Ustava Republike Slovenije in šolska zakonodaja. Poučevanje DPMJK opredeljujejo tudi dokumenti Evropske unije in mednarodnih organizacij.

Organizacija pouka

Pouk poteka običajno v popoldanskem času. Lahko pa tudi ob sobotah. Traja od 3 do 5 ur tedensko. Pouk je v javnih šolah ali v društvenih prostorih določene jezikovne in kulturne skupnosti. Učitelji so dolžni v javnih šolah upoštevati pravila in navodila te šole (hišni red, pospravljanje učilnice po pouku, uporaba samo dodeljene učilnice in morebitnih drugih prostorov, učnih sredstev, skrb za pohoštvo in podobno).

Učitelji vodijo tudi evidenco prisotnosti učencev pri pouku.

Potrdila in pohvale o obiskovanju pouka

Za redno obiskovanje in aktivno sodelovanje pri pouku pa šolsko ministrstvo države porekla, če financira pouk, izda preko učiteljev DPMJK učencem na zadnjem srečanju ob koncu šolskega leta potrdila o obiskovanju pouka. Če tega potrdila ne izda država porekla, ga lahko izda šolsko ministrstvo v Slovenji. Ta potrdila zagotovi šolsko ministrstvo, učitelji pa jih izpolnijo in dajo v podpis ministrstvu.

Učitelji udeležencem, ki so se pri pouku ali dejavnostih ob njem posebej izkazali (redni obisk, aktivno sodelovanje na kulturnih prireditvah, sodelovanje v njihovih kulturnih skupnostih ...) na koncu šolskega leta lahko izdajo tudi pohvale in knjižno darilo v njihovem jeziku porekla.

NAMEN DPMJK

Vzroki za obiskovanje DPMJK

Starši oziroma učenci, ki se odločijo za obiskovanje DPMJK, se za to odločajo zato, ker se želijo naučiti ali ohranjati svoj materni jezik oziroma jezik porekla, ki je najpomembnejša prvina, s katero ohranjajo svojo identiteto. Za to je enako pomembno spoznavanje izvorne kulture.

Nagibi za obiskovanje DPMJK so bili v preteklosti različni. Tako je tudi sedaj. Pogojujejo jih vsakokratne aktualne politične, gospodarske, kulturne in druge okoliščine. Velikokrat DPMJK obiskujejo učenci zato, da bi se ob predvidenem povratku v državo porekla lažje vključevali v tamkajšnji šolski sistem, da bi lahko študirali v državi porekla in našli zaposlitev. Seveda pa pri velikem delu udeležencev prevladujejo za učenje maternega jezika in spoznavanje kulture porekla čustveni vzroki.

Prednosti obiskovanja DPMJK

Pri DPMJK učenci pridobivajo:

- spodbude za razvijanje in ohranjanje maternega jezika in kulture;
- spodbude za spoznavanje književnih ustvarjalcev iz države porekla;
- spodbude za spoznavanje pevskih ustvarjalcev in poustvarjalcev (ljudsko pevsko izročilo, ljudske in umetne pesmi ...);
- spodbude za spoznavanje, ohranjanje in negovanje etnološkega izročila, šeg in običajev izvornega okolja učencev;
- informacije o naravno-geografskih danostih države porekla;

- informacije in znanja o zgodovini naroda in države porekla;
- informacije in znanja o pomembnih osebnostih, ki so vplivale na potek razvoja zgodovine v državi porekla, in tistih, ki tudi danes pomembno prispevajo k prepoznavnosti njihovega maternega jezika, kulture, naroda in države porekla;
- informacije o aktualnih družbenih in političnih razmerah v državi, iz katere udeleženci DPMJK izhajajo;
- spoznanje, da je poznavanje dveh ali več kultur prednost za posameznika in družbo.

Vse to prispeva k temu, da učenci DPMJK ostrijo sliko o sebi kot pripadniku jezika in kulture porekla in hkrati o sebi kot pripadniku večinske skupnosti. Učenci izoblikujejo svoj odnos do obeh jezikov in obeh kultur oziroma do jezika in kulture porekla ter jezika in kulture okolja, kjer živijo.

Učitelji naj pri načrtovanju in obravnavi izbranih ciljev ob določenih vsebinah DPMJK napravijo primerjavo s Slovenijo.

DPMJK pomembno prispeva k ozaveščanju učencev o pripadnosti narodu in kulturi porekla. Učenci v skupini pridobivajo veščine, ki jih bodo potrebovali v večjezični in večkulturni evropski skupnosti.

Z uresničevanjem predvidenih ciljev DPMJK učenci pridobivajo, razumejo, primerjajo in vrednotijo prvine kulture in drugih spoznanj o državi porekla in okolja, kjer živijo. To prispeva k dvigu samopodobe posameznika iz drugih jezikovnih in kulturnih skupnosti nasproti vrstnikom iz večinske skupnosti v redni šoli in v življenjskem okolju.

DEJAVNOSTI, KI DOPOLNJUJEJO POUK

Da bi dosegli cilje DPMJK, pa učitelji poskrbijo še za vključevanje otrok v različne dejavnosti ob pouku, seveda v dogovoru s starši ter v okviru materialnih možnosti.

Med dejavnosti ob pouku sodijo:

v Sloveniji:

- sodelovanje s šolo v okolju. Zaželeno bi bilo, da bi učitelji v rednih šolah, ki jih obiskujejo učenci DPMJK, v dopoldanskem času občasno vabili na priložnostne kulturne, športne in druge prireditve tudi učence DPMJK z njihovimi učitelji. To bi bila priložnost, da skupina DPMJK dobi priznanja v širši skupnosti in tako poveča vrednost tega pouka;
- ustvarjanje skupnih glasil v maternem jeziku pri DPMJK (na primer: učitelji naj spodbujajo svoje učence k pisanju različnih besedil ter k ustvarjanju oziroma urejanju glasil posameznih oddelkov in v nadaljevanju povezovanju teh oddelkov med seboj. Če bodo učenci povezani in se bodo med sabo poznali, bodo lahko ustvarjali skupno glasilo - časopis vseh oddelkov, na primer makedonskih v Sloveniji);
- srečanja s kulturniki in poustvarjalci, ki ustvarjajo v izvorni kulturi (na primer: učitelji naj se povežejo z ministrstvi za šolstvo v državi porekla in morebitnimi drugimi sfinancerji in sponzorji ter povabijo pevce, dramske umetnike, književnike iz države porekla v Slovenijo);
- nastopi v maternem jeziku na kulturnih prireditvah ob pomembnih praznikih države porekla, kjer naj bodo navzoči tudi predstavniki večinske skupnosti in predstavniki drugih jezikovnih in kulturnih skupnosti v Sloveniji (na primer: učitelji naj spodbudijo učence DPMJK, da nastopajo na kulturnih prireditvah. To je priložnost, da učenci preverijo svojo jezikovno zmožnost v jeziku porekla, doživijo uspeh in potrditev ter

tako še dodatno spodbudo, da je vredno vztrajati pri pouku. Na takšnih prireditvah dobijo priznanje svojih staršev in drugih rojakov, kar v njih utrjuje povezanost z izvorno skupnostjo. Zelo pomembno je, da bi na takšne prireditve učitelji DPMJK povabili tudi učitelje s šol, ki jih obiskujejo njihovi učenci. Še bolj pomembno pa bi bilo, da bi se povabilu odzvali: vrstniki in učitelji z redne šole ter predstavniki lokalne skupnosti in mediji. Vse naštetu je pomembno za dvig samopodobe učencev DPMJK;

v državi porekla:

- ekskurzije v države jezikovnega in kulturnega porekla (na primer: učitelji DPMJK poiščejo šole v državi porekla, po možnosti v tisti vasi ali mestu, iz katerega prihajajo, ali pa so prišli učenci DPMJK ali njihovi starši);
- poletne jezikovne šole in tabori v državi porekla (na primer: Učitelji svojim učencem podajo informacije, kje in kdaj v državi porekla potekajo šole v naravi, poletne šole, raziskovalni in drugi tabori, kamor bi se lahko vključili tudi oni. Seveda mora biti ta informacija v skladu z navodili šolskega ministrstva v njihovi državi, saj so te dejavnosti velikokrat sofinancirane od tam);
- priložnostno obiskovanje rednega pouka v državi porekla (na primer: učitelji naj staršem in svojim učencem predstavijo možnosti za vključevanje k pouku redne šole v državi porekla, kar je možno v času počitnic v Sloveniji);
- povezovanje z vrstniki v državi porekla (na primer: učitelji naj pri dopolnilnem pouku učence spodbujajo za pisanje v maternem jeziku oziroma dopisovanje z vrstniki v državi porekla. Ta dejavnost bo možna le, če bodo učitelji imeli dobre povezave s šolami v državi porekla in tudi vzdrževali stike s svojimi kolegi na teh šolah). To dejavnost lahko razširijo na bivanje pri vrstnikih, s katerimi si dopisujejo;
- sodelovanja na različnih tekmovanjih v državi porekla, ki udeležence spodbujajo k spoznavanju jezika in kulture (na primer: slovenski otroci v tujini sodelujejo v gibanju Bralna značka). Tekmovanja o prebranih knjigah v jeziku porekla in poznavanju avtorjev, podobno kot je gibanje Bralna značka za Slovence po svetu).

KDO OBISKUJE DPMJK?

DPMJK lahko obiskujejo različni učenci. Nekateri so rojeni v Sloveniji, drugi so se v Slovenijo priselili. Med njimi so otroci predšolske starosti, osnovnošolci in srednješolci.

Razlikujejo se tudi glede na znanje maternega in slovenskega jezika ter poznavanje kulture okolja, kjer zdaj živijo, in kulture porekla. To so:

- učenci z dobrim znanjem maternega jezika in slabim znanjem slovenskega jezika,
- učenci z dobrim znanjem slovenskega jezika in slabim znanjem maternega jezika,
- učenci, ki slabo obvladajo materni in slovenski jezik,
- učenci, ki ne znajo maternega jezika,
- učenci z dobrim znanjem slovenskega in maternega jezika.

DPMJK je za člane različnih jezikovnih in kulturnih skupnosti možnost, da se poglobijo v svoj jezik in kulturo porekla. Starši si prizadevajo s pomočjo svojih kulturnih društev v Sloveniji obdržati svoje otroke v stalni povezanosti z jezikom in kulturo porekla. Želijo si, da bi njihovi otroci obdržali svojo narodno identiteto.

Društva različnih jezikovnih in kulturnih skupnosti pa se povezujejo med seboj (na primer: makedonska društva po različnih mestih v Slovenji delujejo povezano ...).

UČITELJI OZIROMA IZVAJALCI POUKA

Učitelji

Poučevali naj bi usposobljeni učitelji, ki jih v Slovenijo pošlje država, iz katere izhajajo učenci oziroma njihovi predniki. Država, ki jih pošilja v Slovenijo, jih običajno za to delo tudi strokovno usposobi in opremi z učnim načrtom. V državi porekla učitelji dobijo učni načrt za dopolnilni pouk in druga navodila (na primer: katere dejavnosti ob pouku naj izvajajo, katere učbenike in obučbeniška gradiva naj uporabljajo).

Izvajalci pouka in njihovo usposabljanje za delo pri DPMJK

Kadar učiteljev iz različnih vzrokov določena država ne more poslati, predlagajo učitelje pobudniki DPMJK. Največkrat je takšen učitelj pripadnik njihove jezikovne in kulturne skupnosti v Sloveniji in običajno naravni govorec, ki naj bi bil ustrezno izobražen.

Pogosto se zgodi, da v Sloveniji ni na voljo učiteljev ali pa jih takšno poučevanje ne zanima, zato poučujejo osebe z neustrezno izobrazbo.

Seveda to ni v prid kakovostnemu pouku. Zato je potrebno, da ministrstvo, pristojno za šolstvo ter Zavod Republike Slovenije za šolstvo v Sloveniji namenjata tem izvajalcem pouka posebno pozornost. Poseben poudarek velja predstavitvi formalnih okvirjev za poučevanje v določenem okolju v Sloveniji ter pripravi na posebnosti poučevanja v oddelkih DPMJK.

Seveda pa ob tem ne smemo prezreti stalnega strokovnega usposabljanja, ki ima težišče na:

- **metodično-didaktičnem področju:** učitelje je potrebno usposablјati, da bodo teoretična znanja iz metodike in didaktike znali primerno uporabljati. Na teh usposablјanjih morajo pridobiti znanja in veščine oziroma spretnosti, s katerimi bodo zmogli v skupini ustvarjati prijetno vzdušje. Učenci se morajo v skupini dobro počutiti, čutiti morajo pripadnost skupini in skupnosti ter k pouku redno prihajati. Če bodo učitelji zmožni pouk organizirati zanimivo (na primer: vključevati v pouk petje otroških in ljudskih pesmi, povezanih z gibanjem, različne jezikovne igre itd.) in bodo učenci začutili, da so se vsakokrat nekaj naučili, kar jim pomaga pri krepitvi samozavesti ali samopodobe, bodo pouk radi obiskovali;
- **poučevanju v kombiniranih skupinah:** vsi učitelji poučujejo starostno in sporazumevalno različne skupine, ker nimajo dovolj učencev iste starosti in sporazumevalnih zmožnosti v enem kraju. Prav zato mora učitelj dobro poznati organizacijo pouka v kombiniranih skupinah ter načrtovanje ciljev in dejavnosti za uresničevanje teh ciljev. Učitelji lahko obravnavajo z vsemi učenci enako ali podobno vsebino, samo cilje in dejavnosti morajo prilagoditi posameznikom, dvojicam ali trojicam znotraj kombinirane skupine;
- **usposablјanju za vključevanje vsebin z drugih področij:** na primer: vsebine z etnološkega, geografskega, zgodovinskega področja, izbor primernih otroških, ljudskih in umetnih pesmi, izbor književnih del. Učitelji naj na usposablјanju dobijo tudi primerne usmeritve, kako te vsebine vključevati v pouk in na kulturne prireditve. Vsebine s teh področij morajo učitelji znati izbrati in jih vključevati tudi v druge dejavnosti ob pouku, kot na primer: načrtovanje ekskurzij v državo porekla);
- **ozaveščanju** izvajalcev pouka o pomenu medkulturnega delovanja v skupinah DPMJK, saj so njihovi učenci hkrati tudi učenci v obveznih slovenskih šolah in večinoma tudi državljani Republike Slovenije. Na usposablјanjih naj bi ti učitelji pridobivali tudi medkulturne kompetence. Učenci pa naj pri DPMJK usvajali znanja in veščine za sožitje v

našem okolju ter hkrati razvijali pozitiven odnos do obeh oziroma več kultur, narodov in jezikov v Sloveniji.

S kom naj učitelji in izvajalci DPMJK v Sloveniji sodelujejo?

Priporočljivo je sodelovanje učiteljev oziroma izvajalcev DPMJK z učitelji njihovih učencev v redni šoli. Nujno pa je tudi sodelovanje učiteljev oziroma izvajalcev DPMJK s svetovalcema za učence drugih jezikovnih in kulturnih skupnosti na šolskem ministrstvu v Sloveniji in na Zavodu RS za šolstvo.

KAKŠEN NAJ BO POUK IN DIDAKTIČNA NAČELA

O pouku

DPMJK je za učence prostovoljna dejavnost. Učenci se ga večinoma udeležujejo na željo staršev. To je za učence dodatna obremenitev, ki je njihovi vrstniki v Sloveniji nimajo in prav zato mora DPMJK biti zanimiv ter življenjski. Učitelji oziroma izvajalci pouka morajo pri učencih vzbuditi zanimanje za jezik in kulturo porekla. Pouk mora biti igriv, še posebej, če so v skupini mlajši otroci. Vsebine morajo biti aktualne in predstavljene vsaj na tako zanimiv način, kot so jih učenci deležni pri pouku v redni šoli. V nasprotnem primeru se bodo učenci DPMJK izogibali, starši pa izražali nezadovoljstvo in učencev ne bodo pošiljali k pouku.

Učitelji so pri izbiri metod avtonomni. Izbrali bodo tiste, ki ustrezajo učni situaciji in ciljem, ki so jih načrtovali za posamezno učno srečanje oziroma za posamezne učence. Učitelji naj bodo pozorni na to, da bodo izbirali različne metode in oblike dela, kot na primer: demonstracija, delo z besedilom, vprašanja in odgovori, dialogi, voden pogovor, delo z zemljevidom, s fotografijami, projektno učno delo, igra vlog; individualno delo, delo v manjših skupinah, v dvojicah in podobno.

Učenci se jezika in kulture učijo oziroma spoznavajo s poslušanjem, branjem, pisanjem in v pogovoru ob različnih dejavnostih. Mednje sodi tudi ljudska in umetna pesem, film, glasba in ples njihovega naroda. Poglobljanje v to pa lahko poteka tudi v obliki krajših raziskovalnih projektov, v katere so vključeni tudi starši, bratje in sestre ter sorodniki in drugi posamezniki (športniki, pevci, pisatelji, politiki in drugi) iz njihove jezikovne in kulturne skupnosti v Sloveniji. K sodelovanju naj bodo povabljeni tudi vrstniki iz partnerskih šol v državi porekla.

Splošna didaktična načela

Zelo pomembno je, da se držimo načel postopnosti, ki jih je v 19. stoletju uvedel že Diesterweg, ki mu pravimo tudi »oče postopnosti«. Ta načela, ki še danes veljajo v pedagoški stroki, so: od lažjega k težjemu, od bližnjega k daljnemu, od znanega k neznanemu, od enostavnega k zapletenemu in od konkretnega k abstraktnemu. Ta učna načela ali principi so splošne smernice za delo v razredu, pri pouku in so se v praksi pokazale kot uspešne. Ta načela vključujejo različne dimenzije: praktične, psihološke, sociološke in stvarno-logične. Pouk je potrebno nujno prilagoditi otrokovi starosti, fizičnim in psihičnim značilnostim. Prav tako mora biti pouk nazoren, saj otroci spoznavajo in se učijo nove stvari preko različnih čutil ali kanalov. Izkušeni učitelji si bodo prizadevali dobro spoznati svoje učence in ugotoviti, preko katerih čutil se ti najboljše oziroma najlažje učijo in kako sprejemajo sporočila. Učence je potrebno primerno vključevati v skupino oz. jim pomagati pri socializaciji. Vsak učenec naj začuti, da je v skupini enako pomemben. Prav DPMJK daje številne možnosti za vzgojno delovanje. Učitelji naj se poslužujejo tudi stvarno-logičnega didaktičnega načela in naj

učencem pomagajo pri usvajanju vsebin tako, da jih posredujejo res sistematično. Vsa ta načela se med seboj dopolnjujejo in ne izključujejo.

Pri pouku naj bodo učenci aktivni, tako miselno kakor tudi doživljajsko in telesno. To načelo je psihološko in družbeno utemeljeno. Učitelji naj sprožajo aktivnosti za medsebojno sodelovanje med učenci. Pozorni naj bodo tudi, da ne zamenjujejo fizične aktivnosti z miselnimi. Aktivnosti, ki jih učitelji sprožajo med učenci, naj bodo primerne njihovim sposobnostim in ciljem, ki jih učitelji z aktivnostmi želijo razvijati.

Didaktična načela pri DPMJK

Pri DPKJK je še zlasti pomembno upoštevati načela postopnosti ter načela nazornosti. Brez nazorne predstavitve in primerjave med kulturnimi, etnološkimi in naravnimi značilnostmi države porekla in življenjskega okolja učitelji za učence ne bodo zanimivi. Učitelji naj učence spodbujajo, da vztrajajo pri dopolnilnem pouku. Metoda kazanja in demonstriranja ne bo zadostovala, to bo potrebno dopolniti z ekskurzijo v državo porekla. Tako bo možno dvigniti tudi kakovost DPMJK.

Pri vključevanju nazornosti v pouk je potrebno učence usmerjati v opazovanje in jih opozoriti na najpomembnejše stvari. Učitelji naj učencev ne prepustijo same sebi, naj jih vodijo in jim dajejo oporo.

DPMJK naj bo zasnovan po načelu postopnosti in sistematičnosti. Učitelji naj se vsebin, ki jih pri pouku obravnavajo, lotevajo po korakih.

Glede na to, da je DPMJK iz številnih vzrokov kombinacija starostno, sporazumevalno in tudi socialno različnih učencev, se od učiteljev zahteva dosledno upoštevanje načela diferenciacije in individualizacije pouka.

K vsem učnim načelom dodajmo še načelo življenjskosti, ki ga v sodobnem času moramo nujno dopolniti z dimenzijo medkulturnosti. Prav ta dimenzija je pri DPMJK še zlasti pomembna. Če želimo učence usposobiti, da bodo znali zaznati prvine različnosti med izvorno kulturo in kulturo okolja, kjer živijo, jo ustrezno primerjati in pozitivno vrednotiti, bodo usposobljeni za življenje v večkulturni skupnosti v sodobnem svetu. Res pa je tudi tu potrebno ponovno izhajati iz tistega, kar je učencu bližje in bolj poznano, k tistemu, kar ga želimo novega naučiti in mu je bilo do sedaj neznano. Na primer: če učenec ne pozna prvin izvorne kulture, je potrebno izhajati iz kulture okolja, v katerem živi, in od tu narediti most v neznano. To je potrebno sistematično nadgrajevati, izhajati iz konkretnih življenjskih in aktualnih situacij. Tako bodo učenci preko nazornih primerov počasi prehajali k razumevanju situacij, ki so jim tuje, bolj odmaknjene in po svoje abstraktne. Če bomo učence vodili po tej poti, jih bomo usposobili, da bodo zmožni pridobljeno znanje primerjati in ga vrednotiti.

Razumevanje in pozitivno vrednotenje prvin kulture porekla in kulture vrstnikov v okolju, kjer živijo, bodo učenci zmogli doseči le, če bodo pri pouku aktivni in če bodo učitelji dosledno spodbujali interakcije med njimi.

Učiteljem se priporoča, da po vsakem izpeljanem učnem srečanju z učenci opravijo refleksijo. Učence tako na nevsiljiv način usmerjajo in spodbujajo k temu, da ozaveščajo pomen svojega aktivnega prispevka pri pouku in njegove vrednosti. Na ta način hkrati ugotovijo, kaj so se pri teh učnih urah naučili. Tako učitelji preprečijo, da bi učenci brez razlage prenehali hoditi k pouku. Sebi pa pomagajo ugotoviti, katere oblike in metode dela učence pritegnejo.

Učitelji morajo imeti neprestano pred očmi dejstvo, da je DPMJK za učence prostovoljen. Če pouk za učence ne bo zanimiv, če se pri pouku ne bodo dobro počutili, če v njem ne bodo videli vrednosti in prednosti in se ne bodo identificirali z vsebino, k pouku ne bodo več prišli. Enako velja tudi za njihove starše, če bodo ugotovili, da je DPMJK prezahteven, da otroci pri

pouku ne dosegajo tistega, kar so učitelji ob vpisu obljubili. Tudi v primeru, da učenci pri DPMJK ne dosegajo tistega, kar si želi njihova jezikovna in kulturna skupnost v Sloveniji (makedonska, ruska, albanska ...), učitelji ne bodo imeli podpore in bodo ostali brez učencev.

UČITELJEVO SPREMLJANJE POUKA VREDNOTENJE IN SAMOVREDNOTENJE

Listovnik

Učitelji naj spremljajo sebe oziroma svoj način poučevanja in hkrati na različne načine spodbujajo učence k učenju ter jih usmerjajo k samorefleksiji. Tako postopoma večajo samozaupanje učencev in tudi njihovo zaupanje v učitelje. Pri spodbujanju samorefleksije učencev naj učitelji učence tudi postopoma uvajajo v vodenje listovnika o znanju jezika in poznavanju kulture države porekla. V listovnik naj učenci sproti in sistematično pod vodstvom učiteljev vlagajo svoje izdelke.

Učencev listovnik izdelkov tako tudi staršem omogoča vpogled v napredek njihovega otroka.

Prav tako je listovnik uporaben ob prešolanju otroka v državo porekla ali ob zamenjavi učitelja DPMJK.

Samorefleksija učencev

S samovrednotenjem učence usposabljam, da sami ugotavljajo, kaj so že dosegli, kje so uspešni in kaj morajo še izboljšati. Ob teh aktivnostih se učenci naučijo vrednotiti svoje delo in si oblikujejo kriterije znanja. Pri tem je pomembno tudi dejstvo, da ima poznavanje lastnih rezultatov največji motivacijski učinek. Kritičen pogled na dosežene rezultate in učne pristope, ki jih uporabljajo učenci pri učenju, ter občutki, ki jih ob tem navdajajo, so osnova metakognicije učencev. V tem procesu si učenci razvijajo splošno kompetenco učinkovitega učenja.

Samocena učencev je učiteljem v pomoč pri analiziranju njihovih dosežkov in vzrokov težav, s katerimi se učenci soočajo, in pri načrtovanju nadaljnjih učnih dejavnosti.

Omeniti velja, da tematska pestrost, ki jo omogoča DPMJK, daje osnovo za razvijanje socialne, državljanske in kulturne kompetence ter kulturne zavesti.

Samorefleksija učiteljev

Če učitelji izvajajo vse navedeno, tudi sebi omogočijo samorefleksijo. Iz ugotavljanja napredovanja učencev učitelji nehote ocenjujejo tudi sebe in svoje učne postopke. Učenci so odkriti. Učiteljem povedo, kaj jim je bilo pri pouku všeč, kaj pa ne. Ob slednjem naj bi se vsak učitelj zamislil, kaj naj spremeni pri sebi.

DOMAČE NALOGE PRI DPMJK

Zakaj domače naloge?

DPMJK je namenjeno malo število ur, ki jih učenci običajno ne morejo izkoristiti. Najpomembnejši razlog je, da morajo učenci vedno dati prednost redni šoli. Zato tudi velikokrat upravičeno manjkajo pri dopolnilnem pouku. To dejstvo učiteljem in učencem otežuje normalni potek pouka in dodatno zmanjšuje število ur. Če učenci dopolnilnega pouka ne obiskujejo redno, so učitelji prisiljeni iskati najrazličnejše poti in načine, da bi vsi učenci bili deležni načrtovanih vsebin pouka. Domače naloge predstavljajo eno izmed poti, da so

učenci tudi med upravičeno odsotnostjo povezani z dopolnilnim poukom. Učitelji lahko to dosežejo le s sodelovanjem staršev.

Učitelji naj učence spodbujajo k temu, da doma sami ali v sodelovanju s starši raziskujejo naravne, kulturne, etnološke in druge značilnosti okolja, iz katerega prihajajo njihovi predniki ali oni sami. To raziskovanje naj poteka tako, da učitelji učence spodbudijo, da vprašajo doma, kakšna je vas, mesto, pokrajina, od koder so prišli v Slovenijo. Otroci naj starše prosijo, da jim pokažejo fotografije o tem, izbrane knjige, ljudske noše, naj jim pripovedujejo pravljice, legende, izštevance, pojejo njihove pesmi, pripovedujejo o junakih in posebnih ljudeh iz njihovega okolja itd. Če starši še znajo jezik porekla, naj se o vsem tem z otroki pogovarjajo v tem jeziku. Lahko pa starši otrokom pomagajo pri raziskovanju njihovega izvornega okolja preko svetovnega spleta. Tako na primer lahko raziščejo jezera v Makedoniji in jih primerjajo s slovenskimi, ali pa skupaj s svojim otrokom pogledajo in primerjajo hiše v obeh državah itd.

Domača naloga naj ne bo namenjena temu, da bodo učenci doma dodatno obremenjeni, ampak naj bo nadaljevanje vsebine, ki so jo učenci spoznavali pri pouku. Domača naloga ima v tem primeru poseben pomen, saj učence spodbuja, da se o tem pogovarjajo s svojimi starši. Hkrati pa spodbuja starše, da svojim otrokom pripovedujejo o svoji deželi. Domača naloga naj bo problemsko zastavljena, naj v učencih vzbudi željo po raziskovanju, spraševanju staršev in sorodnikov o vsebinah, povezanih z njegovim jezikom in kulturo porekla.

To naj bo aktivnost, ki naj bo naravnana na stopnjo zmožnosti učencev, na način in hitrost sprejemanja novih znanj in učne stile učencev. Učitelji naj poskrbijo za individualizacijo tudi pri domačih nalogah. Učencem naj vedno dajo povratno informacijo o tem, kaj so naredili dobro, kaj pa bi lahko še izboljšali. Posebej pa naj jih učitelji spodbudijo, da povedo, kaj so se ob tem tudi naučili.

UČBENIKI IN OBUČBENIŠKA GRADIVA

Učitelji pri pouku uporabljajo učbenike in obučbeniška gradiva, ki jih dobijo v državi svojega porekla. To so učbeniki za učence za jezikovni pouk in pouk predmetov, iz katerih črpajo zgodovinske, geografske, etnološke vsebine, pesmarice z ljudskimi in umetnimi pesmimi, leposlovje, otroški in mladinski časopisi, strokovni in informativni časopisi.

Poleg tega naj učitelji uporabljajo za pripravo na pouk po vsebinskih celotah tudi druge vire, kamor sodi različno slikovno gradivo, umetnostna besedila in pesmi za branje, petje iz drugih virov (svetovni splet), uganke, pogovori, basni, pravljice, zgodbe, legende ter neumetnostna besedila, kot so članki iz strokovnih revij, knjig, učbenikov. Tudi prospekti, reklame, jedilniki, filmi, gledališki programi, vozni redi, zemljevidi, oglasi, obrazci, letaki (na pošti, banki ...) so zelo dobrodošli pri pouku.

SODELOVANJE UČITELJEV S STARŠI

Pri DPMJK pouka ni možno organizirati in izvajati brez tesnega sodelovanja učiteljev s starši.

Starši so tisti, ki prvi poiščejo stik s svojo jezikovno in kulturno skupnostjo v Sloveniji, veleposlaništvom države porekla v Sloveniji ali neposredno z učitelji. Priporoča se tudi sodelovanje učiteljev DPMJK z učitelji v šoli, ki jo obiskujejo njihovi učenci, in z učitelji slovenščine svojih učencev v tej šoli.

Nasveti učiteljev DPMJK staršem

Učitelji naj bi starše že na prvem roditeljskem sestanku seznanili s cilji DPMJK in z metodami poučevanja. Na tem srečanju naj učitelji starše tudi povabijo k sodelovanju.

Starše je potrebno ozaveščati, da bo zelo koristno, če se bodo s svojim otrokom pogovarjali v materinščini.

Znanje materinščine in poznavanje kulture države porekla (primerjalno s Slovenijo) bo njihovem otroku omogočalo, da se bo kot govorec maternega jezika z veseljem vračal v kraje svojih prednikov. Morda si bo v državi porekla risal svojo življenjsko in službeno pot ...

Zato naj bi učitelji staršem svetovali vključitev otrok v oddelek DPMJK. Starše naj bi učitelji usmerili k spodbujanju njihovih otrok pri učenju jezika porekla. Starši lahko svojim otrokom pomagajo, če se z njimi pogovarjajo o DPMJK in jim pokažejo svoje zanimanje za ta pouk. Pomagajo naj jim pri domačih nalogah, jim berejo pesmi in zgodbe v materinščini, jih spodbujajo k uporabi novih besed, skupaj z njimi iščejo vire, ki jih bodo uporabili pri dopolnilnem pouku. Starši naj svoje otroke tudi spodbujajo, da o vsem, kar jih zanima, pripovedujejo v materinščini. Pomagajo naj jim, da aktualne dogodke v državi porekla spoznava skozi avtentična in zanimiva besedila. Starši naj svoje otroke učijo peti njihove ljudske in umetne pesmi, skupaj z otroki naj si ogledajo otroško igro ali film iz njihovega kulturnega okolja in se o tem pogovarjajo. V času počitnic, ki jih preživijo v državi porekla, lahko to tudi doživijo. Veliko je vredno tudi to, če bodo njihovi otroci pisali sorodnikom in prijateljem v državo porekla v svojem jeziku. Starši naj bi otrokom naročili otroško ali mladinsko revijo ali knjižno zbirko v jeziku porekla. Učitelji naj staršem povedo, da je za otroke zelo koristno tudi pisanje preprostih dnevnikov v maternem jeziku.

Učitelji naj starše seznanijo s prednostmi načrtnega pogovora s svojimi otroki v maternem jeziku. Če pa se starši do sedaj niso pogovarjali v jeziku porekla, bodo to težko zdaj spremenili. V takšnih primerih se jim svetuje, da se z otrokom dogovorijo, kako bi to popravili. Lahko se dogovorijo za dan oziroma uro, ko se bodo pogovarjali v jeziku porekla. To je lahko na primer: enourni pogovor na sprehodu, v nedeljo popoldne, pred koncem dneva itd. v jeziku porekla. Tako bodo otroku pokazali, da cenijo svoj jezik in svojo kulturo porekla.

Učitelji lahko starše obvestijo, da jih bodo občasno povabili k sodelovanju pri dopolnilnem pouku. Poleg staršev naj učitelji povabijo tudi druge člane ožje in širše družine ter druge predstavnike njihove jezikovne in kulturne skupnosti. Kot zelo pozitiven se je izkazal obisk znanega športnika, kulturnika, politika ..., saj njihov obisk pri učencih DPMJK prispeva k dvigu samopodobe in sproža proces identifikacije.

Sodelovanje staršev in učiteljev DPMJK pri dejavnostih, ki dopolnjujejo DPMJK

Sodelovanje učiteljev s starši je še posebej potrebno pri dejavnostih ob dopolnilnem pouku (obiski partnerskih šol, poletne šole maternega jezika v državi porekla in drugo). Med pomembnejše dejavnosti, ki jih učitelji DPMJK izvajajo v Sloveniji, sodijo prireditve, razstave, športna tekmovanja in podobno. Na teh prireditvah, ki jih organizira posamezna jezikovna in kulturna skupnost v Sloveniji, nastopajo učenci DPMJK. Pri tem naj starši prevzamejo tudi soorganizacijo prireditev in tudi sicer pomagajo pri izvedbi.

POSEBNOSTI DPMJK

Program dopolnilnega pouka naj bo vsebinsko povezan z otrokovim življenjskim okoljem in vsakdanjim življenjem. Različne vsebine spodbujajo k pogovoru o državi porekla in o Sloveniji ter spoznavanju kulturno-zgodovinskih značilnosti obeh držav oziroma okolij.

Opismenjevanje učencev DPMJK

Učiteljem DPMJK se priporoča, da svojih učencev, ki še niso opismenjeni v slovenščini, praviloma ne opismenjujejo v njihovi pisavi (na primer pri dopolnilnem pouku makedonščine v cirilici), dokler učenci niso opismenjeni v slovenski šoli v latinici oziroma dokler ne poznajo slovenske abecede. Dokončna odločitev o opismenjevanju je prepuščena učitelju, ki pozna zakonitosti posameznih jezikov in svoje učence.

Na kaj naj bodo učitelji DPMJK še posebej pozorni?

Glede na to, da so pri pouku učenci v isti skupini pogosto z različno starostno in sporazumevalno zmožnostjo, morajo učitelji te posebnosti upoštevati:

- pri pridobivanju osnovnega besedišča, širjenja in utrjevanja besedišča, usposobiti učence za to, da se znajo v različnih situacijah in tematskih področjih primerno izražati (glej predloge vsebin za DPMJK v nadaljevanju);
- pri srečevanju z različnimi religijami, dialekti, predsodki in stereotipi v Sloveniji ter v državi porekla teh učencev;
- pri razvijanju medkulturne kompetence svojih učencev, da bodo zmožni sožitja, strpnosti in tako obvladovali konflikte, ki izhajajo iz nerazumevanja različnosti.

PREDLOGI VSEBIN ZA POUČEVANJE V ODDELKIH DPMJK

Primeri vsebin	Začetniki	Nadaljevalci	Izpopolnjevalci
To sem jaz - živim v večkulturni skupnosti	Učenci se predstavijo, odgovarjajo na vprašanja, nagovorijo vrstnika (ime, priimek, starost, razred, naslov). Spoznajo in upoštevajo pravila besedne in nebesedne komunikacije pri predstavitvi v Sloveniji. ¹	Učenci spoznajo različnost skupine in se temu primerno predstavijo (starost, konjički ipd.). Spoznajo pravila besedne in nebesedne predstavitve v Sloveniji in v državi porekla. Ozaveščajo pomen obojega, da se izognejo nesporazumom; cilj: strpno sožitje.	Učenci predstavijo sebe in okolje, v katerem živijo, primerjalno z okoljem porekla. Ozaveščajo pomen vključevanja različnih posameznikov in skupin v večkulturnem okolju v Sloveniji, v primerjavi z okoljem v državi porekla (v nadaljevanju: primerjalno).
Družina	Predstavijo lastno družino, ožje sorodstvo, povezanost med njimi.	Predstavijo družinsko drevo, vloge družinskih članov v lastni družini, različne oblike družin v Sloveniji in v državi porekla.	Predstavijo družinsko drevo, razumevanje vlog družinskih članov, družinske in družbene vrednote, norme in etična načela v Sloveniji in v državi porekla.
Čas, koledar, letni časi	Rojstni datum, ura, urnik, hišna številka, telefonska številka.	Rojstni dan, dejavnosti ob različnih urah, različnih dnevih, mesecih in letnih časih. Telefoniranje in posredovanje naslova, telefonske številke in osebnih podatkov prijatelju. Načrtovanje dopusta.	Predstavitev osebnega koledarja, meseci, letni časi, ure, vozni redi, televizijski spored, programi kulturnih prireditev, delovni čas, geografska širina in dolžina kraja, kjer učenci živijo, primerjalno s krajem porekla.

¹ Pri vsebinah za posamezne ravni so navedeni primeri vsebin in ob njih usmeritev za učitelje, naj vsebine obravnavajo primerjalno. Upoštevajo naj načelo od bližnjega k daljnemu oziroma znanega k neznanemu. V primeru, da so v oddelku učenci, ki so se rodili v Sloveniji oziroma Slovenijo bolje poznajo kot življenje v državi porekla, naj učitelji izhajajo iz tega dejstva. Če pa so v skupini učenci, ki so se rodili v drugi državi in se v Slovenijo nedavno priselili, pa naj učitelji to upoštevajo. Pomembno pa je, da učitelji med temi učenci sprožijo ustrezno komunikacijo in tako še dodatno obogatijo pouk.

Primeri vsebin	Začetniki	Nadaljevalci	Izpopolnjevalci
Šola in prosti čas	Igrajmo se skupaj, igrače, prostor za igre v družini in okolju, prosti čas, pomen, razumevanje in preživljanje prostega časa v družini, z vrstniki in drugimi. Poimenovanje prostorov in oseb v šoli. Ura, dnevi, deli dneva, dnevi v tednu, meseci, letni časi, urnik, šolski koledar.	Šola, šolski prostori, osebje v šoli, učni predmeti, šolski koledar, dnevi v tednu, meseci, letni časi. Različne oblike preživljanja prostega časa v Sloveniji in v državi porekla.	Načini preživljanja prostega časa, druženje z vrstniki, izbiranje mladostniških skupin za preživljanje prostega časa. Koledar. Socialne, jezikovne in kulturne skupine, odnos in pomen množičnih medijev v Sloveniji in v državi porekla. Medgeneracijsko sodelovanje ter stiki v Sloveniji in državi porekla. Šolski koledar.
Moje bivališče – hiša, stanovanje	Vrste bivališč – hiša, stanovanje (v mestu ali na podeželju). Šolska pot od doma do šole, peš, s kolesom, z avtom ...	Vrste bivališč v mestu in na podeželju ... Prometne poti in prometna sredstva v kraju bivanja v Sloveniji in v državi porekla.	Nadaljevanje in poglobljanje vsebin z ravni nadaljevalcev. Spoznavanje, primerjanje in vrednotenje kulture bivanja v Sloveniji in državi porekla. Spoznavanje in analiziranje vzrokov za spreminjanje pogojev za bivanje v Sloveniji in državi porekla.
Prazniki in praznovanja, šege in navade	Rojstni dan, god, pomembni družinski prazniki, počitnice, obdaritve, prehrabene navade. Ples, petje otroških, ljudskih in umetnih pesmi.	Praznovanje različnih praznikov: kulturnih, državnih, religioznih. Navade in običaji, praznovanja in prehranjevanja, oblačenja, druženja v Sloveniji in v državi porekla. Ples, petje ljudskih in pesmi.	Spoznavanje in predstavljanje receptov za praznične jedi, prehrabnih navad, običajev, socialnih stikov ob teh praznikih. Praznična oblačila, ljudske noše v Sloveniji in v državi porekla. Ples, petje ljudskih in umetnih pesmi.

Primeri vsebin	Začetniki	Nadaljevalci	Izpopolnjevalci
Moje telo in zdravje	Deli telesa, zdravje, bolezni, obisk zdravnika, navodilo za ravnanje pri boleznih.	Skrb za zdrav način življenja: prehrana, telesna aktivnost, življenjsko okolje, skrb posameznika in družbe za zdravje v Sloveniji in v državi porekla.	Zasvojenost, nasilje, osebno in družbeno zavarovanje posameznika ter družbenih skupin, izbor življenjskega stila in ozaveščanje o posledicah izbora letga, skrb za otroke in starejše osebe, povezanost generacij in medsebojna pomoč v Sloveniji in v državi porekla.
Oblačila	Poimenovanje oblačil. Izdelovanje oblačil za lutko, uporaba lutke v igri (igranje, deklamacija, petje ...).	Oblačila, pokrivala in obuvala za različne priložnosti, za moške in ženske, za otroke in odrasle (šola, služba, prosti čas, praznik) in za različne letne čase ter vremenske situacije v Sloveniji in državi porekla.	Modna revija, modni dodatki. Spoznavanje narodne noše v Sloveniji in v državi porekla. Narodne noše za različne priložnosti, za moške in ženske, v posameznih pokrajinah v Sloveniji, kjer živijo, in v kraju, od koder prihajajo.
Poklici	Poimenovanje poklicev in dela (na primer: Kuhar kuha.). Poklici v šoli in v najbližjem okolju	Poimenovanje poklicev in dela, sodelovanje med različnimi poklici (na primer: Kuhar kuha za zidarje.). Kaj bi rad postal po poklicu in zakaj. Poklici nekoč in danes, primerjalno.	Značilnosti poklicev v Sloveniji in v državi porekla, problemi, vezani na kulturno drugačnost. Poklici skozi zgodovino, spreminjanje in izginjanje poklicev ter prednosti in slabe strani tega. Brezposelnost, migracije.

Primeri vsebin	Začetniki	Nadaljevalci	Izpopolnjevalci
Življenje v naravi	Voda, zrak, zemlja, travniki, cvetje, drevje, njive, parki, gozdovi ... Domače živali, živali v naravi, živali v živalskem vrtu.	Delo v naravi, izleti v naravo. Živali v naravi. Podeželje, pokrajina, kjer živim, v primerjavi s pokrajino porekla. Športi v naravi, ob gozdu, na snegu v okolju, kjer učenec živi, primerjalno.	Naravno-geografske in zgodovinske značilnosti okolja, prednosti za življenje, primerjalno. Možnosti za športne dejavnosti, znani športniki, tekmovanja. Možnosti za gospodarski razvoj. Lov, ribolov, pohodništvo, poljedelstvo, sadjarstvo, gozdarstvo ...

Navodila učiteljem DPMJK

V tabeli so navedene vsebine, ki jih učitelji DPMJK izbirajo avtonomno. Za izbor vsebine se odločajo glede na to, kateri skupini učencev je vsebina namenjena. Upoštevajo naj starost in sporazumevalno zmožnost učencev v jeziku porekla. Prav tako naj imajo učitelji pred očmi tudi jezikovne cilje, ki jih bodo dosegali pri pouku z izbrano vsebino in katere prvine kulture porekla ter življenjskega okolja želijo z učenci pri pouku spoznavati, primerjati in vrednotiti.

Pozorni naj bodo tudi na to, da učence seznanjajo tudi s strokovnim jezikom, ki bo učencem v pomoč ob morebitnem odhodu v državo porekla in za lažje razumevanje pouka različnih učnih predmetov v državi porekla. Poznavanje besedišča strokovnega jezika bo tem učencem dobrodošlo tudi v primeru uporabe strokovne literature v jeziku države porekla, če je učencu ta jezik bližji kot slovenski. Prav tako bo vse navedeno dobrodošlo sedanjim učencem ob odločitvi, da bodo študirali ali se zaposlili v državi porekla.

Učni načrti iz držav porekla

Učitelji dobijo v državi porekla podrobnejši načrt, kjer so opredeljeni jezikovni cilji in vsebine, ob katerih te cilje uresničujejo (različnost jezikov in njihovih zakonitosti).

Če učitelji dobijo učni načrt v svoji državi in so v njem predlogi vsebin za poučevanje v drugačnem zaporedju, bo ta načrt imel vsekakor prednost pred temi usmeritvami. Seveda pa je učiteljem prepuščeno, da sami presodijo, če bodo kombinirali ponujene ideje iz obeh dokumentov. Priporočljivo pa bi bilo, da ima Zavod Republike Slovenije za šolstvo vsaj vpogled v cilje in vsebine učnih načrtov za DPMJK. Če bo Zavod to poznal, bo lažje svetoval učiteljem in jih tudi usposabljal. Pomembno je, da bo na ta način tudi lažje povezoval učitelje DPMJK z učitelji redne šole.

Prilagoditev vsebin učencem v skupini

Koliko časa bodo učitelji obravnavali določeno vsebino in kako poglobljeno, je odvisno od zanimanja učencev, njihove starosti, njihovih spoznavnih zmožnosti, ožjega in širšega socialnega okolja, iz katerega učenci izhajajo. Pomembno je tudi, koliko in na kakšen način so z DPMJK povezani starši učencev. Če obstajajo povezave med učenci DPMJK in šolo v državi porekla, ima to dejstvo pomemben vpliv na načrtovanje in poučevanje.

Ni nujno, da učitelji vse navedene vsebine z učenci obravnavajo v enem šolskem letu. Če jim okoliščine to dopuščajo, to seveda lahko storijo.

Povedati je potrebno, da se učitelji navedenega nabora vsebin poslužujejo vsako leto, vendar ga za iste učence nadgrajujejo in dopolnjujejo z aktualnimi vsebinami, povezanimi s Slovenijo in državo porekla. Pri tem izbirajo različne metode in oblike dela, vključujejo sodobne medije in učence spodbujajo k aktivnemu sodelovanju ter stalni interakciji med njimi.

JEZIKOVNI CILJI DPMJK

Jezikovne cilje za jezik, ki ga poučujejo, učitelji načrtujejo in izvajajo na podlagi učnega načrta za dopolnilni pouk maternega jezika in kulture, ki ga dobijo v državi porekla. Ne glede na omenjeni učni načrt so predlagane vsebine učiteljem v teh usmeritvah v pomoč pri načrtovanju pouka. (Glej Predloge vsebin za DPMJK). Kakšno bo zaporedje obravnave vsebin, je odvisno tudi od posameznega jezika. Pri načrtovanju jezikovnih ciljev v povezavi z vsebino morajo biti učitelji domiselni, če želijo svoje učence spodbuditi h komunikaciji v jeziku porekla ter med njimi sprožiti pogovor.

Pri DPMJK naj se učenci naučijo:

1. sodelovati v pogovorih o različnih temah in v različnih okoliščinah (neuradnih oziroma neformalnih in v uradnih oziroma formalnih), znati začeti pogovor in se smiselno odzivati na govorne pobude drugih;
2. tvoriti različna besedila:
 - glede na namen (na primer: posredovati informacije, spraševati po njih, prositi, se opravičiti, se zahvaliti, pohvaliti, priporočati, ukazovati, obljubljeni, protestirati, voščiti in čestitati, izraziti grajo in nestrinjanje ...),
 - glede na temo (primeri vsebin v teh usmeritvah),
 - glede na naslovnika (svoje besedilo prilagajajo naslovnikovim interesom, spoznavnemu in jezikovnemu znanju, kulturnemu okolju ter družbenemu razmerju med njimi in naslovniki);
3. tvoriti besedila, ki bodo imela:
 - razpoznaven cilj in vsebino,
 - bogato vsebino - učenci imajo veliko asociacij na določeno temo,
 - smiselno zaporedje,
 - ustrezna jezikovna in nejezikovna znamenja glede na okoliščine.

Učenci naj pri pouku poslušajo in berejo različna pragmatična besedila - jih razumejo, interpretirajo in vrednotijo. V obravnavanih besedilih naj ugotavljajo namen in temo besedila ter bistvene podatke in se v njih znajdejo (na primer: RTV program, cenik, kazalo, vozni red, deklaracija na živilih, oblačilih, navodilo za uporabo zdravila, uporabo aparatov ...).

Pri obravnavi umetnostnih besedil naj se učenci naučijo izražati doživljanje sporočila, povedati svoje mnenje o besedilu in ga znati utemeljevati, vrednotiti besedilo ... Ob tem naj se naučijo spoštovati tudi mnenja in utemeljitve drugih. Učitelji naj bodo pozorni, da učence usmerjajo k strpnosti do drugače mislečih.

Enako velja za pogovor z učenci o: gledanem filmu, dramski predstavi, poslušanih pesmih in drugih kulturnih dogodkih.

Učenci naj pri pouku razvijajo jezikovno, pragmatično in besedilno zmožnost.

DRUGE USMERITVE

Komunikacija med ljudmi poteka besedno in nebesedno. Na nebesedno komunikacijo odpade večji del naše komunikacije. V posameznih kulturnih okoljih je ta komunikacija različna in ima različen pomen.

Zato je pomembno, da pri DPMJK učitelji učence opozorijo nanjo ter jih usposabljaajo za pridobivanje veščin zaznavanja in posredovanja nebesednega sporočila, ki je lastno kulturi porekla in življenjskega okolja – besedne in medosebne komunikacije.

Če bodo učitelji v obvezni šoli pri vseh učnih predmetih spodbujali učence, da je vredno ohranjati jezik in kulturo porekla, da je to prednost in ne ovira za sožitje, bo zanimanje za DPMJK toliko večje. Če bodo ti učenci v obvezni šoli med vrstniki pozitivno sprejeti, da bodo vrstniki njihovo jezikovno in kulturno različnost cenili, jo bodo tudi sami z veseljem predstavljali. Radi se bodo o kulturi porekla in življenjskega okolja tudi pogovarjali, jih primerjali, nehierarhično vrednotili in doživljali spoštovanje v šoli in življenjskem okolju. V takšnem vzdušju bo tudi delo učitelja DPMJK neprimerno lažje, uspešnejše in bolj cenjeno. Kako to doseči?

Obstaja več načinov. Poglejmo tale primer: učitelji iz redne šole in predstavniki lokalnih oblasti v nekem okolju so se udeležili kulturne prireditve učencev DPMJK. Vsebina in način, kako so učenci predstavili svojo kulturo v obliki dramatizirane pravljice, sta prisotne navdušila. Učence in učiteljico DPMJK so povabili, da ob Dnevu maternega jezika nastopijo z igrico na njihovi šoli za vse učence te šole. Navdušenje učencev DPMJK nad tem povabilom je bilo izjemno. Z veseljem in ponosom so nastopali. Deležni so bili pohvale in občudovanja, da vse to zmorejo v jeziku države porekla. Temu nastopu je sledilo vabilo še druge šole v nekem drugem mestu.

Ta nastop in povabilo za nastop v redni šoli je sprožilo zanimanje za DPMJK tudi pri učencih, ki se tega pouka do sedaj niso udeleževali. Predstavljeni primer govori v prid trditvi, da je povezovanje učiteljev redne šole z učitelji DPMJK nujno. Edino na takšen način bo DPMJK pridobil večjo veljavo. Učenci bodo pridobivali boljše samopodobo. Takšna oblika sodelovanja bo tudi prispevala k zmanjševanju in odpravljanju hierarhije med jeziki, kulturami in narodi.

Dokler to v redni šoli ne bo doseženo pri vseh učnih predmetih, na vseh stopnjah in nivojih oziroma znotraj formalnega in neformalnega izobraževanja, bodo oddelki DPMJK maloštevilni, zanimanje za ta pouk pa bolj izjema kot pravilo.